

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Angela Sööt

**TUBAKAAKTSIISI MÕJU TUBAKATOODETE
TARBIMISELE**

Lõputöö

Juhendaja:

Tõnis Elling, BA

Tallinn 2008

ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Finantskolledž	Aprill, 2008
Töö pealkiri: Tubakaaktsiisi mõju tubakatoodete tarbimisele	
Töö autor: Angela Sööt	allkiri:
<p>Lõputöö on 39 leheküljel, töö põhiosa on 36 lehekülge. Töös kasutatakse kolme tabelit ja kahte joonist. Lisas tuuakse ära töö autori poolt sigarettide tarbijatele koostatud küsimustik. Töös kasutati 30 erinevat allikat, mille hulgas on eriala kirjandus, Eesti Vabariigi õigusaktid, uurimused ja internetiallikad. Võõrkeelne kokkuvõte on inglise keelne. Töö eesmärgiks oli uurida tubakaaktsiisi kui tarbimist reguleerivat maksu ning kuidas sigarettide aktsiisimäärade tõus võiks mõjutada sigarettide kui Eestis levinuma tubakatoote tarbimist. Töös kasutati empiirilist uurimismeetodit, küsitleti 93 sigarettide tarbijat. Võrreldi ja analüüsiti varasemaid uurimusi ning statistilisi andmeid, tehti järeldusi. Töös esimeses osas antakse ülevaade tubakaaktsiisist üldiselt, teises osas käsitletakse tubakaaktsiisimäära tõusu mõju.</p> <p>Antud töös jõuti järeldusele, et tubakaaktsiisi tõus ei mõjuta tarbijaid suitsetamisest loobuma ega suitsetamist vähendama. Aastaid suitsetanud inimesi on maksumäärade tõusuga raske mõjutada. Sissetulekute vähenemine ning muude kulude kasv, mida ei ole võimalik vältida ei mõjuta suitsetajaid. Sigarettide hinnatõus mõjutab naisi rohkem kui mehi. Suitsetajate arvates peaks sigaretipakk maksma 40-50 krooni, et nad hakkaksid sigarettide tarbimise vähendamisele mõtlema. Enamus suitsetajatest eelistab legaalseid sigarette. Kuna sigarettide aktsiisimäära tõusul on tarbijatele vähene mõju, peaksid laekumised tubakaaktsiisist riigieelarvesse suurenema. Tähelepanu tuleks pöörata illegaalsetele sigarettidele ning ennetustegevusele noorte hulgas.</p>	
Võtmesõnad: aktsiiside olemus, ajalugu, tubakaaktsiis, maksumäärad, tubakatooted, harmoniseerimine, illegaalsed tubakatooted, aktsiisimäärade tõusu mõju tarbimisele	
Keywords: the essence of excises, history, tobacco excise, tax rates, tobacco products, harmonizing, illegal tobacco products, the influence of the rise of excise rates on consuming	
Säilitamise koht:	
Kaitsmisele lubatud: Juhendaja: Tõnis Elling	allkiri:

SISUKORD

ANNOTATSIOON	2
SISSEJUHATUS	4
1. TUBAKAAKTSIISI ÜLDISELOOMUSTUS	6
1.1 Aktsiisimaksu ajaloost Eestis ja aktsiiside olemus	6
1.2 Aktsiiside harmoniseerimine Euroopa Liidus.....	10
1.3 Tubakatooted	13
1.4 Aktsiisimaksukohustuse tekkimine.....	15
2. TUBAKATOODETE AKTSIISIMÄÄRADE TÕUSU MÕJUST.....	18
2.1 Tubakaaktsiisi määrad alates 2001. aastast.....	19
2.2 Laekumised riigieelarvesse.....	22
2.3 Illegaalsete tubakatoodete osakaal turgudel	24
2.4 Sigarettide aktsiisimäära tõusu võimalik mõju tarbimisele	27
KOKKUVÕTE	32
SUMMARY	34
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	35
LISA 1. Töö autori poolt koostatud küsimustik.....	37

SISSEJUHATUS

Aktiisidega on eri aegadel maksustatud nii esmatarbe kui ka luksuskaupu. Enamasti rakendatakse aktiise kaupadele, mille tarbimine kahjustab looduslikku keskkonda või inimeste tervist. Eestis maksustati kuni 2007. aastani alkoholi, tubakat, kütust ning Eestis täidetud, teisest Euroopa Liidu liikmesriigist soetatud ja imporditud pakendit. Aastal 2008 lisandusid maagaasiaktsiis ja elektriaktsiis.

Antud lõputöös tuleb lähemalt juttu tubakaaktsiisist. Tubakatooted ei kuulu esmatarbekaupade hulka. Suitsetamine põhjustab tõsiseid terviseriske. Maailma Tervishoiuorganisatsiooni andmetel sureb igal aastal suitsetamisest põhjustatud tagajärgede tõttu maailmas ligi 4,9 miljonit inimest. Autori arvates on need faktid piisavad, et uurida tubakaaktsiisi mõju tarbimisele.

2004. aastal valminud ja Maailma Tervishoiuorganisatsiooni poolt avaldatud uurimuse kohaselt suri Eestis 1998. aastal 14 018 inimest, neist 3715 suitsetamisest põhjustatud tagajärgede tõttu.

Suitsetamine on harjumus, millest on võimalik loobuda kuluka ravita, kättesaadav on tasuta nõustamine. Tubakatoodete maksustamine aktsiisimaksuga ja aktsiisimäärade tõstmine on üks võimalus, et vähendada tarbimist.

Maksude peaesmärk on riigi või kohaliku omavalitsuse üksuse avalik-õiguslike ülesannete täitmiseks vajaliku raha saamine. Lisaks võivad maksudel olla ka regulatiivsed kõrvaleesmärgid.

Käesoleva töö eesmärgiks on uurida tubakaaktsiisi kui tarbimist reguleerivat maksu ning sigarettide aktsiisimäära tõusu mõju tarbijatele. Kuna tubakaaktsiis tõstab tubakatoodete hinda, siis on võimalik hinnata mõju tarbijatele läbi hinnamuutuste. Töö autori poolt viidi läbi küsitlus sigarettide tarbijatega selgitamaks, kas aktsiisimäärade tõus mõjutab suitsetamisest loobuma või suitsetamist vähendama, sest lisaks sigarettidele kallinevad ka kütus ja elekter ning seoses sellega tõusevad paljude kaupade ja teenuste hinnad. Töös

antakse ülevaade tubakatoodetest, aktsiiside ajaloost ja olemusest, maksukohustuse tekkimisest ning aktsiisimäärade harmoniseerimisest Euroopa Liidus.

Töö hüpotees on järgnev: tubakaaktsiisi tõus mõjutab sigarettide tarbijaid suitsetamisest loobuma või tarbimist vähendama.

Töös kasutati empiirilist uurimismeetodit. Sigarettide tarbijatel paluti vastata autori poolt koostatud ankeetküsitlusele, milles uuriti, kas aktsiisimäärade tõusul on tarbimisele vähendavat või loobumist ajendavat mõju. Lisaks uuriti statistilisi andmeid ja varasemaid uurimusi, et teha järeldusi.

Töö koosneb kahest osast. Esimeses osas antakse ülevaade tubakaaktsiisist üldiselt. Teises osas uuritakse tubakaaktsiisi võimalikku mõju tarbimisele ning sigarettide aktsiisimäära tõusu mõju suitsetajatele.

Töö koostamisel on kasutatud õigusakte, kirjandust, internetiallikaid, varasemaid uurimusi ning autori poolt läbi viidud küsitlust.

1. TUBAKAAKTSIISI ÜLDISELOOMUSTUS

Aktsiisidel on pikk ajalugu. Kaupade mõõdu või kaalu järgi võetavaid makse tunti juba kõige varasemates maksusüsteemides. Keskaegses Euroopas moodustasid mitmesugused tollid ja aktsiisid põhilise osa linnade ja linnriikide maksutuludest, maapiirkondades kasutati pearaha, kümnist ja maamaksu. Eelmistel sajanditel asendasid aktsiisid universaalset käibemaksu, sest aktsiiside administreerimine on lihtsam. Aktsiisidega on eri aegadel maksustatud nii esmatarbekaupu kui ka luksuskaupu.¹

Aktsiiside tõstmine võib aidata kaasa negatiivsete ilmingute vähendamisele, sest üldiselt maksustatakse aktsiisidega kas inimeste tervisele või ühiskonnale kahjulikke kaupu, mille tarbimist soovitakse reguleerida lisaks maksutulu saamisele.

Käesolevas peatükis antakse ülevaade tubakatoodete aktsiisimaksu ajaloost Eestis, aktsiiside olemusest, tubakatoodetest, aktsiisimaksude harmoniseerimisest Euroopa Liidus, kus aktsiisimääradele on ette nähtud miinimumtase, millest ongi tingitud aktsiisikaupade järk-järguline hinnatõus Eestis. Käsitletakse ka maksukohustuse tekkimisest.

1.1 Aktsiisimaksu ajaloost Eestis ja aktsiiside olemus

Aastatel 1918-1940 kuulusid Eesti Vabariigis tubakasaadustest aktsiisimaksuga maksustamisele tubakas (lehttubakas), paberossi- ja sigaretikestad ning sigaretipaber.²

Kasutusel olid maksumärgid, mida väljastati Eesti Panga osakondadest. Tubakasaaduste puhul väljastati maksumärgid tasutud aktsiisimaksu vastu (ühe maksumärgi hinnaks oli 5 senti). Aktsiisimaksu märkideks olid margid ja templijäljendid.³

---

¹ Lehis, L. 2004. Maksuõigus. Tallinn: Juura, 432.

² Eisenberg, A. 1935. Aktsiisimaksu seadus ja määrus ühes motiividega § 1- § 3. Tallinn: Autori kirjastus, 8.

³ Samas, lk 100

Tubakasaaduste tarbijatel lasus suur maksukoormus, mis oli seotud lehttubakalt võetavate kõrgete tollimaksudega. Suur osa lehttubakat imporditi, kuna Eestis seda peaaegu ei kasvatatud. Tubakatooteid ei loetud esmatarbekaupadeks.⁴

Aktiisimaksu seaduse ja määruse kohaselt loeti tubakaks (lehttubakaks) tubakataime osad, mis olid kõlblikud tubakasaaduste valmistamiseks⁵. Tubakasaadusteks loeti suitsetamistubakas, nuusktubakas, närimistubakas, sigarid ja sigarillod, sigaretid, paberossid ja tubakajahu, mis oli pulbritaoline tubakas ning määratud taimekahjurite hävitamiseks⁶.

Aastatel 1928-1929 oli tubakaaktsiisi maksustamisaluseks tubaka ja tubakasaaduste müügihind. Maksumäärad olid müügi hinnast 30-40%. Tähtsam muudatus tubakaaktsiisi alal tehti 23. detsembril 1931. Maksustamisaluseks määrati tubaka kaal kilogrammides ning paberosside, sigarettide, sigarite või sigarillode arv tükkides. Maksumäärad olenesid tubaka või tubakasaaduse sordist. Aktiis tubakalt oli ligikaudu 44-69% müügi hinnast, paberossil ja sigarettidel 44-64%, sigaritel ning sigarillodel 20-50% müügi hinnast. Odavaima sordi tubaka aktiisimaks võis olla ka 29% müügi hinnast.⁷

Seaduse muudatus pidi laekumistele vähesel määral mõju avaldama aastatel 1931-1932 ja täismõju 1932-1933 ning ka järgnevatel aastatel. Tubakaaktsiisi seadus leidis passiivset vastukaja tarbijates, kes piirasid vabrikutubaka tarbimist. Maapiirkondades hakati pruukima omakasvatatud tubakat. Vaatamata tubakakasvatusele kodumajapidamistes ning majanduskriisile (1932-1933) püsis tubakaaktsiisi laekumine endisel tasemel ning kriisiaastail isegi tõusis. Tubakaaktsiisi laekumise osatähtsus maksude kogulaekumises tõusis 6%-lt 7,1%-le ja suurenes aastateks 1937-1938 umbes 10% võrra.⁸

Ajavahemikul 1929-1938 moodustasid aktiisilaekumised suure osa riigi tuludest. Tubakaaktsiis moodustas keskmiselt 7% maksude kogulaekumisest⁹. Võrdluseks, aastal

---

⁴ Ehin, A. 1938. Maksundus ja majandus 2. osa. Tallinn: Konjunktuuriinstituut, 75.

⁵ Eisenberg A. 1935. Aktiisimaksu seadus ja määrus ühes motiividega § 2. Tallinn: Autori kirjastus, 9.

⁶ Samas, § 3

⁷ Ehin, A. 1938. Maksundus ja majandus 2. osa. Tallinn: Konjunktuuriinstituut, 76.

⁸ Samas, lk 77-81

⁹ Samas, lk 74-76

2007 moodustasid aktsiisilaekumised riigi tuludest 11,5%. Tubakaaktsiisi osakaal oli 1,9% riigieelarvesse laekunud tuludest.¹⁰

Taasiseseisvunud Eesti maksusüsteemi kehtestamisel alustati ühtse aktsiisiseadusega¹¹ – 01.07.1990 kehtima hakanud Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seadus¹² nägi ette alkoholi, tubaka ja karusnahkade maksustamise. Alates 28.02.1991 lisandus maksuobjektide hulka ka mootorikütus. Peatselt asendati see seadus ükshaaval üksikute aktsiisiseadustega. Alates 01.08.1992 hakkas kehtima karusnahaaktsiisi seadus, 01.02.1992 õlleaktsiisi seadus¹³, 01.04.1992 alkoholiaktsiisi seadus¹⁴, 01.08.1992 tubakaaktsiisi seadus.¹⁵ Viimasena hakkas kehtima 01.07.1993 kütuseaktsiisi seadus.¹⁶

Aastate jooksul on lisaks maksumäärade pidevale tõstmisele toimunud ka muid olulisi muudatusi. Algselt oli sätestatud põhimõte, et aktsiisikaupu ei maksustata käibemaksuga, sellest loobuti juba 1991. aastal. Kuni 1995. aastani maksustati Eestis toodetud tubakatooteid imporditud toodetest madalamate maksumääradega.¹⁷

Praegu kehtib Eestis kaks aktsiisiseadust. Pakendiaktsiisi seadus kehtib alates 01.03.1997¹⁸ ja kolme aktsiisi ühendav alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisi seadus (ATKAS) kehtis alates 01.04.2003 kuni 30.12.2007.¹⁹ Alates 01.01.2008 kehtib alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus (ATKEAS), mille kohaselt maksustatakse aktsiisiga ka elektrienergia ja maagaas.²⁰

Aktsiiside kehtestamisel lähtutakse maksevõimelisuse põhimõttest – aktsiisiga maksustatavad kaubad ei kuulu tavaliselt esmatarbekaupade hulka, kuigi neid tarbitakse palju. Aktsiisikaupade tarvitamine annab tunnistust isiku maksevõimest ning aktsiisidega

---

¹⁰ Rahandusministeerium. 2007.aastariigieelarve tulud/kulud. <http://www.fin.ee/?id=16117> 14.02.2008

¹¹ Lehis, L. 2004. Maksuõigus. Tallinn: Juura, 433.

¹² Eesti Vabariigi aktsiisimaksu seadus. 01.07.1990. – RT 1990, 2, 26

¹³ Lehis, L. 2004. Maksuõigus. Tallinn: Kirjastus Juura, 433.

¹⁴ Alkoholiaktsiisi seadus. 01.04.1992. – RT 1992, 11, 170.

¹⁵ Tubakaaktsiisi seadus. 01.08.1992. – RT 1992, 31, 409.

¹⁶ Kütuseaktsiisi seadus. 01.07.1993. – RT I 1993, 38, 563.

¹⁷ Lehis, L. 2004. Maksuõigus. Tallinn: Juura, 433.

¹⁸ Pakendiaktsiisiseadus. 19.12.2006. – RT I 1997, 5/6, 31, RT I 2005, 32, 288.

¹⁹ ATKAS 04.12.2002. - RT I 2003, 2, 17, RT I 2006, 29, 222.

²⁰ Alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisi seaduse, keskkonnatasude seaduse ning teeseaduse muutmise seadus. 14.06.2007 RT I 2007, 45, 319. <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12849034> 15.02.2008

maksustamine on ühiskonnas üldiselt aktsepteeritav ning vastab inimeste ettekujutusele õiglasest maksustamisest.²¹

Tarbimismakse võib liigitada üldisteks (käibemaks) ja erimaksudeks (aktsiisid). Käibemaks on universaalne tarbimismaks, mis hõlmab kõiki tarbitavaid kaupu ja teenuseid²². Aktsiisid on tarbimismaksud, millega maksustatakse teatud konkreetset kaubagruppi. Aktsiis ei asenda käibemaksu, vaid täiendab seda. Aktsiisiga maksustatud kaubad maksustatakse üldises korras, kusjuures aktsiis suurendab käibemaksuga maksustatavat väärtust. Aktsiisiga maksustatakse üldjuhul tarvitataavaid asju.²³

Aktsiisidel on lisaks tavapärasele fiskaalsele eesmärgile märgatav tarbimist piirav ja turgu reguleeriv iseloom. Aktsiisidega piiratakse tervisele või keskkonnale ohtlike kaupade tarbimist. Seetõttu võiks öelda, et aktsiis on karistus halva teo eest²⁴. Aktsiiside kaudu püütakse mõjutada tarbijate eelistusi, näiteks eelistada lahjemaid alkohoolseid jooke²⁵ või keskkonnale ohutumat kütust²⁶.

Tänapäeval maksustatakse aktsiisiga väga laialt tarbitavaid kaupu, maksustamisega kaasneb märkimisväärne tulu. Rahandusministeeriumi andmetel laekus 2006. aasta riigieelarvesse aktsiisitulused 7 miljardit krooni²⁷ ja 2007. aastal ligi 7,8 miljardit krooni²⁸.

Aktsiisid on kaudsed maksud, mida rakendatakse tarbimise reguleerimiseks ja riigieelarvetulude saamiseks spetsiifilistele kaupadele. Aktsiisimaksu objektiks on aktsiisikaup – alkohol, tubakatooted, kütus ja elektrienergia²⁹ ning Eestis täidetud, teisest Euroopa Liidu liikmesriigist soetatud ja imporditud pakend³⁰.

Maksukoormust kannab lõpptarbija, kes kasutab aktsiisikaupa ettevõtlusväliselt, kuid maksu kogujad ja maksjad on ettevõtjad, kes toodavad või impordivad kaupu. Tarbimist

---

²¹ Lehis, L. 2004. Maksuõigus. Tallinn: Kirjastus Juura, 429-430.

²² Samas, lk 353

²³ Samas, lk 429

²⁴ Tammert, P. 2005. Maksundus. Tallinn: OÜ Aimwell, 254.

²⁵ Lahjemate (etanoolisisaldus kuni 6%) alkohoolsete jookide aktsiisimäärad on madalaimad. ATKEAS § 46. 04.12.2002.-RT I 2003, 2, 17, RT I 2007, 45, 319.

²⁶ Näiteks on pliivaba bensiini aktsiisimäär madalam kui pliibensiini aktsiisimäär. ATKEAS § 66.

²⁷ Rahandusministeerium. 2006. aasta riigieelarve tulud/kulud <http://www.fin.ee/?id=14567>. 13.02.2008

²⁸ Rahandusministeerium. 2007. aasta riigieelarve tulud/kulud. <http://www.fin.ee/?id=16117>. 14.02.2008

²⁹ ATKEAS § 1. 04.12.2002.-RT I 2003, 2, 17, RT I 2007, 45, 319.

³⁰ Pakendiaktiisi seadus § 1. 19.12.2006.- RT I 197, 5/6, 31, RT I 2005, 37, 288.

maksustatakse toote hinna suurendamise kaudu. Aktsiis jääb tarbijale varjatumaks kui käibemaks, sest müüja ei näita arvetel kauba hinnas sisalduvat aktsiisi.³¹

Tubakatooted on tervisele kahjulikud ning tarbimisel on valik olemas, sest nimetatud kaubad ei ole eluks vajalikud. Tubakatoodete tarbimine eeldab maksevõimelisust. Suitsetamine põhjustab südame- ja vereringehaigusi, kopsuhaigusi ja suurendab kasvajatesse haigestumise riski. Töö autori arvates on tubakaaktsiisi puhul tarbimist mõjutav norm õigustatud.

Tubakatoodete aktsiisimäär on aasta-aastalt tõusnud. Nii oli näiteks 1996. aastal aktsiis ühelt sigaretipakilt 3 krooni, 2000. aastal 5 krooni, 2004. aastal 25% ühe paki jaehinnast pluss 4,8 krooni³². 2009. aasta jaanuarist on aktsiis ühelt sigaretipakilt 28% jaehinnast pluss 7,2 krooni³³. Sigarettide aktsiisimäärad tõusevad kuni saavutatakse Euroopa Liidu liikmesriikidele ette nähtud minimaalne tarbimismaks, sest nõukogu direktiiviga 92/79/EMÜ ühtlustatakse tubakatoodetelt makstavad maksud.

1.2 Aktsiiside harmoniseerimine Euroopa Liidus

Tubakatoodete tarbimise vähendamiseks pole efektiivsemat ega kindlamat vahendit kui õige maksupoliitika, kuid selle tõhusust vähendavad madala maksumääraga riigid, välisriikides ostureisidel käimine, madalama maksumääraga tubakatoodete tarbimine, tubaka salakaubavedu ja piraatkaubad. Euroopa Ühendus on tubakatoodete maksustamisega tegelenud juba üle 30 aasta, Euroopa Liidu tasemel on maksustamise ühtlustamisega juba üht-teist saavutatud.³⁴

Kuna aktsiisid mõjutavad kauba hinda ning seetõttu võib aktsiisidega maksustamine takistada kaupade vaba liikumist ühisturul, siis harmoniseeritakse Euroopa Liidus aktsiisialaseid maksueeskirju. Peamine harmoniseerimise alane õigusakt on nõukogu

---

³¹ Lehis, L. 2004. Maksuõigus. Tallinn: Juura, 429.

³² Rahandusministeerium. Maksundus. Tubakaaktsiis. Tubakatoodete aktsiisimäärad alates 1995. aastast. <http://www.fin.ee/?id=2020> 15.02.2008

³³ ATKEAS § 56. 04.12.2002.-RT I 2003, 2, 17, RT I 2007, 74, 452.

³⁴ Aruanded. HELP-Elagem tubakata! Tubakatoodete maksustamine Euroopa Liidus. <http://et.help-eu.com/pages/dos-dossier-2-4-13-reports.html> 04.05.2008

25.02.1992 direktiiv 92/12/EMÜ aktsiisikaupade ja nende hoidmise, veo ja kontrolli üldise süsteemi kohta. Eraldi direktiivides (92/79/EMÜ, 92/83/EMÜ, 92/84/EMÜ) ühtlustatakse aktsiisikaupade nomenklatuur, maksuvabastused ja minimaalsed maksumäärad, mida liikmesriigid peavad rakendama. Teistele kaupadele võib aktsiise ja muid kaudseid makse kehtestada, kuid need ei tohi olla vastuolus üldiste kaupade ja teenuste vaba liikumise põhimõtetega. Muude aktsiiside administreerimisel ei ole vaja järgida direktiivi nõudeid.³⁵ Sellest hoolimata erinevad näiteks alkoholi ja tubaka aktsiisimäärad liikmesriikide vahel küllaltki palju. Eesti täidab alkoholile ja kütusele kehtestatud minimaalmäära nõudeid juba praegu, kuid tubakaaktsiisi määrasid tuleb lähematel aastatel veel oluliselt tõsta.³⁶

Sigaretide ja suitsetamistubaka aktsiisi alammäärade rakendamiseks anti Eestile ülemineku periood 31. detsembrini 2009. aastal. Aktsiisiseaduse muudatusega sätestatakse iga-aastane aktsiisimäär tõus suitsetamistubakale, et saavutada Euroopa Liidu alammäär 2010. aastaks. Eestis kehtivatest aktsiisimääradest ja Euroopa Liidu alammääradest antakse ülevaade tabelis 1. Euroopa Liidu alammäära nõudele vastamiseks peab sigarettide levinum hind olema vähemalt 32 krooni 20 sigareti kohta.³⁷

Tabel 1. Tubakatoodete aktsiisimäärad Eestis ja Euroopa Liidu aktsiisi alammäärad³⁸

Toode		Aktsiisimäär 1.01.2007	Aktsiisimäär 1.01.2008	Aktsiisimäär 1.07.2008	ELi Alammäär 2010 aastal
Sigaretid	Fikseeritud määr (1000 sigareti kohta)	275,00	360,00	500,00	57% levinu- mast hinnast, kuid mitte alla 1002 EEK (64 EUR) 1000 sigareti kohta
	Proportsionaal- ne määr	26%	28%	31%	
Sigarid ja sigarillod (1000 tk kohta)		2500,00	2500,00	2500,00	172 EEK või 5% jae- hinnast (11 EUR)

³⁵ Lehis, L. 2004. Maksuõigus. Tallinn: Juura, 434.

³⁶ Huberg, M. Uusorg, M. 2007. Eesti maksuseadused koos rakendusaktidega. Tartu: OÜ Casus, 762.

³⁷ Rahandusministeerium. Aktsiisid. Tubakaaktsiis. <http://www.fin.ee/?id=2020> 10.02.2008

³⁸ Rahandusministeerium. Tubakaaktsiis. <http://www.fin.ee/?id=2020> 10.02.2008

Tabeli 1 järg

Suitsetamis- ja närimis-tubakas (kg kohta)		320,00	360,00	400,00	501 EEK või 36% jaehinnast (32 EUR)
--	--	--------	--------	--------	---

Arvestades asjaolu, et Eestile anti üleminekuperiood tubakaaktsiisi määrade kooskõlla viimisel Euroopa Liidus kehtivate alammääradega, on teistel liikmesriikidel lubatud sama perioodi jooksul rakendada Eestist sissetoodavate tubakatoodete suhtes ühendusevälisest riigist pärinevate toodete suhtes kehtivaid piirnorme.³⁹

Mõned Euroopa Liidu maad on kehtestanud piirangud tubakatoodete sisseveol 01.05.2004 Euroopa Liiduga ühinenud liikmesriikidest saabuvatele reisijatele. Piirangud kehtivad seni, kuni need uued liikmesriigid saavutavad Euroopa Liidus kehtestatud tubakatoodete maksustamise minimaalse taseme.⁴⁰

Kuni 2009. aasta lõpuni on sellised piirangud Eestist saabuvatele reisijatele kehtestanud Austria, Belgia, Saksamaa, Ühendkuningriik, Taani, Rootsi, Soome, Prantsusmaa ja Iirimaa.⁴¹

Piirmäärad on järgmistele kaupadele:

- 1) sigaretid – 200 sigaretti
- 2) suitsetamistubakas – 250 grammi tubakat

Piirmäära ületavad kogused kuuluvad maksustamisele.⁴²

Töö autori arvates on kehtestatud piirangud mõistetavad. Võimalus tubakatooteid ühest riigist odavamalt osta kahjustab teise riigi huve, sest seal jäävad maksud saamata. Ostetakse suuremates kogustes riigist, kus on soodsamad hinnad. Madalamad aktsiisimäärad kahjustavad ka kauplejate huve. Eestisse tuuakse odavamaid tubakatooteid Lätist ja Venemaalt. Venemaalt toodavate tubakakaupade kogused on limiteeritud, sest

³⁹ Huberg, M. Uusorg, M. 2007. Eesti maksuseadused koos rakendusaktidega. Tartu: OÜ Casus, 767.

⁴⁰ Maksu- ja Tolliamet. EL maade piirangud Eestist saabuvatele reisijatele tubakatoodete sisseveol <http://www.emta.ee/?id=3140> 11.02.2008

⁴¹ Sama

⁴² Sama

kehtivad piirangud kolmandast riigist toodavatele kaupadele. Lätis tõstetakse aktsiise 2009. aastaks⁴³, mis peaks hindu Eestiga ühtlustama.

Tubakaaktsiisi objektiks on tubakas ja tubakatooted. Aktsiisikaupade maksustamisel lähtutakse Euroopa Liidu vastavatest õigusaktidest. Järgnevas alapeatükis antakse ülevaade tubakatoodetest.

1.3 Tubakatooted

Tubakas on taim, mis kuulub perekonda *Nicotiana*⁴⁴. Tubakaseemned tõi Euroopasse 16. sajandil Jean Nicot, kes hakkas Prantsusmaal taime algselt oma lõbuks kasvatama ning tema meditsiinilist mõju reklaamima. Vennad Liboulte`id Prantsusmaalt andsid 1570. aastal tubakale esmakordselt botaanilise nime *Nicotiana*, mis on tuletatud selle Euroopasse tooja Jean Nicot` perekonnanimest.⁴⁵

Eestis hakkasid rahanappuses talupojad piibutubakat kasvatama 18. sajandil. Esimesed märgid tubakatootmisest ilmned 18. sajandi lõpul. Aastal 1920 asutati värskes Eesti Vabariigis esimene tubakavabrik OÜ Tubak. Eestis tegutses mitu tubakatööstust, mis 1940. aastal natsionaliseeriti.⁴⁶

Pärast Eesti taasiseseisvumist moodustati aastal 1992 ühisettevõtte Svenska Tobaks ABga, kus 51% aktsiatest kuulus rootslastele. Tubakatootja nimi oli Eesti Tubakas, see oli edukamaid ettevõtteid Eestis. Aastakasum oli 50 miljonit krooni. Valmistati sigaretimarke Priima, Leek, Ekstra, Rumba ja Tallinn. Pärast tubaka aktsiisimaksu kehtestamist halvenes kohe turupositsioon, kasum läks nulli. Rootsi omanikud ostsid ära kõik aktsiad ja viisid 1999. aastal tootmise üle Malmösse.⁴⁷

---

⁴³ Riigikogu. Seletuskiri alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisi seaduse ning teeseaduse muutmise seaduse eelnõu juurde.

http://www.riigikogu.ee/?page=pub_ooc_file&op=emsplain&content_type=text/html&file_id=95891
11.02.2008

⁴⁴ Tubakaseadus § 2. 04.05.2005.- RT I 2005, 29, 210, RT I 2007, 4, 19.

⁴⁵ Krišjanis, A. Pallo, S. Nõulik, A. 2002. Tubakaraamt. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 14.

⁴⁶ Samas, lk 93-101

⁴⁷ Sama

Tubakatoode on kas täielikult või osaliselt tubakast valmistatud toode suitsetamiseks, närimiseks, imemiseks või ninna tõmbamiseks. Tubakatooted rühmitatakse suitsetatavateks ja suitsuvabadeks tubakatoodeks. Suitsetatavad tubakatooted on sigaret, sigar, sigarillo ning suitsetamistubakas. Suitsuvabade tubakatoode liigid on närimistubakas ning muu tubakatoode, mille eesmärgipärasel tarvitamisel ei teki suitsu.⁴⁸

Sigaret on paberkesta pandud peeneks lõigatud valmistubakast suitsetamistarve. Sigaretiks loetakse ka tubakarull, mis on: suitsetatav selliselt, nagu see on ja mis ei sobi sigari ega sigarillo määratlusega; pandud lihtsate mittetööstuslike vahenditega paberist hülssi või keeratud lihtsate mittetööstuslike vahenditega paberisse.⁴⁹ Sigaret võib olla filtriga või ilma. Filtri ülesanne on absorbeerida kondensaate. Sigaretid võivad olla ka lahjad, väga lahjad või eriti lahjad. Toodetakse ka mentooli- ja vaniljemaitselisi sigarette.⁵⁰

Sigar ja sigarillo, kui neid saab suitsetada sellistena, nagu nad on, on:

1. täielikult looduslikust tubakast koosnev ja looduslikust tubakast ümbrislehega tubakarull,
2. looduslikust tubakast välimise ümbrislehega tubakarull,
3. tubakarull, mille tädissegu koosneb purustatud tubakast, mis on vartest puhastatud ning mille välimine ümbrisleht on sigarile või sigarillole omast värvi, kattes täielikult toote ja filtri, kuid mitte suuotsikut selle olemasolu korral, ning mille katteleht ja välimine ümbrisleht on taastatud tubakast, kusjuures toote ühiku mass ilma filtri või suuotsikuta on vähemalt 1,2 grammi ning toote ümbrisleht katab tubakarulli spiraalselt vähemalt 30 kraadise nurga all sigari või sigarillo pikisuunas või
4. tubakarull, mille tädissegu koosneb purustatud tubakast, mis on vartest puhastatud ning mille välimine ümbrisleht on taastatud tubakast ja sigarile või sigarillole omast värvi, kattes täielikult toote, sealhulgas filtri, kuid mitte suuotsikut selle olemasolu korral, kusjuures toote ühiku mass ilma filtri või suuotsikuta on vähemalt 2,3 grammi ning toote pikkusest vähemalt ühe kolmandiku ümbermõõt on vähemalt 34 millimeetrit. Sigarillo on tubakatoode, mille netomass 1000 ühiku kohta on kuni kolm

---

⁴⁸ Tubakaseadus § 3. 04.05.2005.- RT I 2005, 29, 210, RT I 2007, 4, 19.

⁴⁹ ATKEAS § 16 lg 3. 04.12.2002.-RT I 2003, 2, 17, RT I 2007, 45, 319.

⁵⁰ Krišjanis, A. Pallo, S. Nõulik, A. 2002. Tubakaraamt. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 91-92.

kilogrammi. Sigari on tubakatoode, mille netomass 1000 ühiku kohta on üle kolme kilogrammi.⁵¹ Sigari hind võib ulatuda 500-600 kroonini.⁵²

Sigari ja sigarillona käsitletakse ka neid tooteid, mis koosnevad osaliselt ainetest, mis ei ole saadud tubakast, aga muus osas vastavad sigarile või sigarillole, kui neil on looduslikust tubakast ümbrisleht või taastatud tubakast ümbrisleht ja kattedleht või taastatud tubakast ümbrisleht.⁵³

Suitsetamistubakas on:

1. tarbimisvalmiks töödeldud tubakas, mis on peeneks lõigatud või muul viisil purustatud või mis on keeratud või pressitud kangideks ja on suitsetamiskõlblik täiendava töötlemiseta;
2. jaemüüki suunatud tubakajäätmed, mida on võimalik suitsetada ja mis ei kuulu sigari, sigarillo ning sigarettide hulka.⁵⁴

Närimistubakas on närimiseks või imemiseks ettenähtud ning selleks sobivalt pressitud tarbimisvalmis tubakas.⁵⁵

Toodet, mis koosneb täielikult või osaliselt ainetest, mis ei ole saadud tubakast, aga muus osas vastab sigareti või suitsetamistubaka tingimustele, käsitletakse vastavalt sigaretina või suitsetamistubakana.⁵⁶ Aktsiisimaksuga maksustatakse tubakatooted tarbimisse lubamisel. Järgnevalt käsitletakse aktsiisimaksukohustuse tekkimist.

1.4 Aktsiisimaksukohustuse tekkimine

Aktsiisi maksuhaldur on Maksu- ja Tolliamet.⁵⁷ Aktsiisi tubakatoodetelt maksab:

- 1) aktsiisilaopidaja;

---

⁵¹ ATKEAS § 16 lg 2. 04.12.2002.-RT I 2003, 2, 17, RT I 2007, 45, 319.

⁵² Krišjanis, A. Pallo, S. Nõulik, A. 2002. Tubakaraamt. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 76.

⁵³ ATKEAS § 16 lg 7. 04.12.2002.-RT I 2003, 2, 17, RT I 2007, 45, 319.

⁵⁴ Samas, lg 4

⁵⁵ Samas, lg 5

⁵⁶ Samas, lg 6

⁵⁷ ATKEAS § 23. 04.12.2002.-RT I 2003, 2, 17, RT I 2007, 45, 319.

- 2) võlgnik ühenduse tolliseadustiku mõistes;
- 3) isik või asutus, kes võõrandab või jätab oma valdusesse peremehele aktsiisikauba ATKEASE § 27 lõike 1 punktis 3 või 4 nimetatust erineval otstarbel kasutamiseks;
- 4) isik, kes on rikkunud ATKEASE nõudeid, olles ebaseaduslikult tootnud aktsiisikaupa väljaspool aktsiisiladu või võõrandanud, kasutanud või lähetanud aktsiisiga maksustamata aktsiisikaupa;
- 5) aktsiisivabastuse loa omanik;
- 6) isik, kelle aktsiisilao tegevusluba on tunnistatud kehtetuks;
- 7) maksuesindaja;
- 8) registreeritud kaupleja ja ATKEASE § 21¹ lõikes 1 nimetatud ettevõtja;
- 9) isik, kelle registreeritud kaupleja tegevusluba on tunnistatud kehtetuks.⁵⁸

Aktiiside puhul kehtib tarbimismaksudele omane sihtkohamaa põhimõte, mis tähendab, et maksukohustus tekib selles riigis, kus kaup tarbitakse. Eestis toodetud aktsiisikauba eksport on maksuvaba ning imporditud aktsiisikaup maksustatakse Eestis. Alates Eesti liitumisest Euroopa Liiduga tähistab mõiste „import“ kauba sissevedu ühenduse territooriumile.⁵⁹ Eksporditud kaubale rakendatakse ajutist maksuvabastust⁶⁰. Ajutine aktsiisivabastus on maksukohustuse peatamine aktsiisikauba tootmisel, ladustamisel, lähetamisel ja veol⁶¹.

Aktiisikauba import maksustatakse, kuid maksukohustuse tekkimise aeg sõltub sellest, kas kaup imporditakse aktsiisilattu või lubatakse kohe tarbimisse (viimane variant rakendub põhiliselt füüsiliste isikute poolt pagasis sisseveetud või postipakiga saadetud kaubale). Aktsiisilattu imporditud kaup saab ajutise aktsiisivabastuse ning kaup maksustatakse aktsiisilaost väljumisel samadel tingimustel nagu Eestis toodetud kaup.⁶²

Füüsilisel isikul tekib maksukohustus tema poolt Eestisse toimetatud või talle ühendusevälisest riigist saadetud aktsiisikauba koguselt, mis ületab seaduses sätestatud koguseid.⁶³ Füüsilisest isikust reisija, kes saabub Eestisse väljastpoolt Euroopa Ühenduse territooriumi või teisest liikmesriigist, võib aktsiisivabalt kaasa tuua tubakatooteid

---

⁵⁸ Samas, § 22 lg 1

⁵⁹ Lehis, L. 2004. Maksuõigus. Tallinn: Juura, 439.

⁶⁰ ATKEAS § 26 lg 1 p 3. 04.12.2002.-RT I 2003, 2, 17, RT I 2007, 45, 319.

⁶¹ Samas, § 4

⁶² Lehis, L. 2004. Maksuõigus. Tallinn: Juura, 439.

⁶³ ATKEAS § 24 lg 20. 04.12.2002.-RT I 2003, 2, 17, RT I 2007, 45, 319.

isiklikuks kasutamiseks seaduses sätestatud koguses. Nii näiteks võib ühendusevälisest riigist kaasa tuua mitte rohkem kui 200 sigaretti ja teisest liikmesriigist 800 sigaretti ühe päeva jooksul esmakordsel Eestisse saabumisel.⁶⁴

Töö autori arvates on sigarettide kogused, mida reisija isiklikuks tarbimiseks aktsiisivabalt teisest liikmesriigist või väljastpoolt Euroopa Ühenduse territooriumi ühe päeva jooksul Eestisse tuua võib küllaltki suured, eriti kui isiku reisieesmärk ongi odavamate hindadega sigarettide hankimine.

Maksukohustus tekib aktsiisikauba tarbimise lubamisel või teisest liikmesriigist ajutise aktsiisivabastusega Eestisse toimetamisel⁶⁵. Aktsiisikauba tarbimise lubamine ATKEASE mõistes on ajutise aktsiisivabastuse lõpetamine ning tootmine või import ajutise aktsiisivabastusega⁶⁶.

Tubakaaktsiisi tasumine toimub maksumärkide ostmise teel. Maksumärk kinnitatakse tubakatootele või selle müügipakendile. Sigarettide maksumärgile trükitakse sigarettide maksimaalne jaehind. Tubakatoodet võib maksumärgistada aktsiisilaos, tollilaos või välismaal (nt kohe tootmisel või pakendamisel).⁶⁷ Aktsiis makstakse maksukohustuse tekkimise päeval kehtinud määra järgi. Aktsiis laekub riigieelarvesse.⁶⁸

Topeltnaksumise vältimiseks sätestatakse, et maksukohustust ei teki maksumärkidelt, kui nende maksumärkidega maksumärgistatud tubakatooted maksustati teises liikmesriigis. Eesti maksumärkidega varustatud aktsiisikaupa võidakse maksustada teises liikmesriigis üldreeglina rikkumise toime panemise korral. Maksukohustus tekib maksumärkidelt näiteks nende kadumisel või varastamisel.⁶⁹

Sigarettidele lisatud tubakaaktsiisi, nagu käibemaksugi, maksavad tegelikult kinni tarbijad. Lõppkoormus lasub tarbijaskonnal. Järgnevas peatükis uuritakse millist mõju on avaldanud tubakatoodete aktsiisimäärade tõus tarbimisele ning laekumistele riigieelarvesse.

---

⁶⁴ Samas, § 57-§ 57¹

⁶⁵ Samas, § 24 lg 1

⁶⁶ Samas, § 4¹

⁶⁷ Lehis, L. 2004. Maksuõigus. Tallinn: Juura, 446.

⁶⁸ ATKEAS § 28, § 29. 04.12.2002.-RT I 2003, 2, 17, RT I 2007, 45, 319.

⁶⁹ Rahandusministeerium. Alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisi seaduse kommenteeritud väljaanne. § 24 lg 2. <http://www.fin.ee/?id=276> 17.02.2008

2. TUBAKATOODETE AKTSIISIMÄÄRADE TÕUSU MÕJUST

Tubaka tarbimise erinevatest vormidest on Eestis valdavalt levinud sigaretisuitsetamine.⁷⁰

Euroopa Liidus on maksud tubakalt maailma kõrgeimad. Kogu maks (aktsiisid ja käibemaks) moodustab keskmiselt 76% sigarettide jaemüügihinnast⁷¹. Inglismaal näiteks on lõplikud maksud 20 sigaretiga pakilt ligemale 6 eurot⁷².

Eestis on Vabariigi Valitsuse prioriteet euro kasutuselevõtmine. Eurole ülemineku eesmärgi võimalikult kiireks saavutamiseks viiakse aktsiisid kohustuslike miinimumideni ennaktempos. Sigarettide aktsiisimäärade tõstmine võib aidata kaasa sigarettide tarbimise vähendamisele, mis omakorda aitab vähendada suitsetamisest tulenevaid negatiivseid mõjusid inimeste tervisele ja ühiskonnale tervikuna.⁷³

Euroopa Liidu alammäär sigarettidele on 57% sigarettide levinumast hinnast, kuid mitte alla 64 euro 1000 levinuma hinnaga sigareti kohta. Eesti võttis kohustuse viia sigarettide aktsiisimäär kooskõlla Euroopa Liidu alammääraga 2010. aasta 1. jaanuarist. Alates 2007. aastast oli sigarettide levinum hind 21,1 krooni, 64 euro (20 krooni paki kohta) saavutamiseks 1000 sigareti kohta peab Eesti tõstma aktsiisimäära 9 krooni võrra.⁷⁴ Euroopa Liidu alammäära nõudele vastamiseks peab sigarettide levinum hind olema vähemalt 32 krooni 20 sigareti kohta⁷⁵.

Käesolevas peatükis antakse ülevaade tubakaaktsiisi määradest alates 2001. aastast, laekumistest riigieelarvesse ning analüüsitakse laekumisi seoses aktsiisimäärade tõusuga. Uuritakse suitsetamise levikut elanikkonna hulgas ning millised on sigarettide tarbimisest

---

⁷⁰ Sotsiaalministeerium. Rahva tervis. Suitsetamine ja alkohol. <http://www.sm.ee/est/pages/index.html> 20.02.2008

⁷¹ Cnossen, S. 2005. Theory and Practice of Excise Taxation. Oxford University Press, 33.

⁷² Samas, lk 7

⁷³ Riigikogu. Seletuskiri alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisi seaduse ning teeseaduse muutmise seaduse eelnõu juurde. http://www.riigikogu.ee/?page=pub_ooc_file&op=emsplain&content_type=text/html&file_id=95891 18.02.2008

⁷⁴ Rahandusministeerium. ATKASe kommenteeritud väljaanne. <http://www.fin.ee/index.php?id=2017> 18.02.2008

⁷⁵ Rahandusministeerium. Tubakaaktsiis <http://www.fin.ee/> 18.02.2008

tulenevad negatiivsed ilmingud. Kajastatakse võimalikku huvi salasigaretide vastu ning tabatud illegaalsete sigarettide hulka.

Töö autori poolt viidi läbi küsitlus, saamaks teada, millist mõju võiks avaldada sigarettide hinna tõus tarbijatele. Küsitleti 93 suitsetajat. Aastal 2008 tõuseb sigarettide paki hind keskmiselt kümme krooni. Uuriti, kas selline hinnatõus mõjutab suitsetajaid sigarettide tarbimisest loobuma või suitsetamist vähendama.

2.1 Tubakaaktsiisi määrad alates 2001. aastast

Tubakaaktsiis erineb teistest aktsiisidest selle poolest, et alates aastast 2001 rakendatakse sigarettide maksustamisel kahekomponendilist aktsiisimäära. Muude tubakatoodete maksustamisel kasutatakse ainult fikseeritud määrasid. Eestis ootab tubakatoodete tarbijaid hinnatõus, kuna Eesti tubakaaktsiisi määrad ei vasta Euroopa Liidus kehtivatele alammääradele.⁷⁶

Aastaks 2010 tuleb vastavalt Euroopa Liidu direktiivi (92/12/EMÜ) nõuetele saavutada sigarettide aktsiisi miinimumtase. Lõpptulemusena peavad mõlemad aktsiisiosad kokku moodustama 57% kõige populaarsema sigaretimargi maksimaalsest jaehinnast. Maksimaalne jaehind on sigarettide müügi pakendile kinnitatavale maksumärgile trükitud hind, mis sisaldab aktsiisi vastavalt ATKEASe § 56 lõikes 1 sätestatud määrale ja käibemaksu⁷⁷. Summaliselt peab aktsiis olema 20 krooni paki kohta⁷⁸.

Alates 01.07.2001 oli sigarettide fikseeritud määr 150 krooni 1000 sigareti kohta ja proportsionaalne määr 21% maksimaalsest jaehinnast. Sigarillode aktsiisimäär oli 650 krooni 1000 sigarillo kohta. Sigarite aktsiisimäär oli 5000 krooni 1000 sigari kohta. Suitsetamistubaka, nuuskubaka, närimistubaka ja muude tubakatoodete aktsiisimäär oli 160 krooni 1 kilogrammi tubakatoodete netokaalu kohta.⁷⁹

---

⁷⁶ Huberg, M. Raud, I. 2006. Eesti maksuseadused koos rakendusaktidega. Tartu: OÜ Casus, 722.

⁷⁷ ATKEAS § 18. 04.12.2002.-RT I 2003, 2, 17, RT I 2007, 45, 319.

⁷⁸ Lehis, L. 2004. Maksuõigus. Tallinn: Juura, 444-445.

⁷⁹ Tubakaaktsiisi seaduse ja selle muutmisega seotud õigusaktide muutmise seadus § 5. 01.07.2001. - RT I 2001, 43, 242. <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=72920> 19.02.2008

Sigaretide fikseeritud määr oli 2002. aasta 1. juulist 175 krooni ja proportsionaalne määr 23% sigarettide maksimaalsest jaehinnast, sigarillode aktsiisimäär oli 750 krooni 1000 sigarillo kohta. Sigarite aktsiisimäär ei muutunud. Suitsetamistubaka, nuuskubaka, närimistubaka ja muude tubakatoodete aktsiisimäär oli 180 krooni ühe kilogrammi tubakatoodete netokaalu kohta⁸⁰.

2003. aasta 1. juulist oli sigarettide fikseeritud määr 210 krooni ja proportsionaalne määr 24%. Sigarillode aktsiisimäär oli 1000 krooni 1000 sigarillo kohta. Sigarite aktsiisimäär jäi 2001. aasta tasemele. Suitsetamis-, nuusk-, ja närimistubaka ning muude tubakatoodete aktsiisimäär oli 220 krooni ühe kilogrammi tubakatoodete kohta.⁸¹

Eesti liitus Euroopa Liiduga 2004. aasta 1. mail. Alates 1. maist 2004 muutusid sigarillode ja sigarite aktsiisimäärad. Sigari ja sigarillo aktsiisimäär oli 2500 krooni 1000 sigari või sigarillo kohta.⁸² Alates 2004. aasta 1. juulist oli sigarettide fikseeritud määraks 240 krooni 1000 sigareti kohta ja proportsionaalne määr 25%. Suitsetamis-, närimis- ja nuuskubaka ning muude tubakatoodete aktsiisimäär oli 240 krooni ühe kilogrammi vastava tubakatoote kohta⁸³.

2005. aasta 1. juulist oli sigarettide fikseeritud määraks 275 krooni ja proportsionaalne määr 26% sigarettide maksimaalsest jaehinnast⁸⁴. Suitsetamistubaka ja närimistubaka aktsiisimäär oli 280 krooni ühe kilogrammi vastava tubakatoote kohta⁸⁵. Alates 2006. aasta 1. juulist oli suitsetamistubaka ja närimistubaka aktsiisimäär 320 krooni ühe kilogrammi vastava tubakatoote kohta. Sigarettide aktsiisi ei muudetud.⁸⁶

Sigaretide fikseeritud määr on 2008. aasta 1. jaanuarist 360 krooni ja proportsionaalne määr 28% sigarettide maksimaalsest jaehinnast. Suitsetamistubaka ja närimistubaka

---

⁸⁰ Tubakaaktsiisi seaduse muutmise seadus § 1. 24.10.2001. - RT I 2001, 87, 528.

<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=73224> 19.02.2007

⁸¹ ATKAS § 56. 04.12.2002. - RT I 2003, 2, 17. <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=234992> 16.02.2008

⁸² Sama

⁸³ ATKASe ning vedelkütuse erimärgistamise seaduse muutmise seadus § 39. 17.12.2003. - RT I 2003, 90, 602. <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=691989> 16.02.2008

⁸⁴ ATKASe muutmise seadus § 26. 07.12.2005. - RT I 2005, 68, 527.

<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=969354> 16.02.2008

⁸⁵ ATKASe ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus.¹ § 14. 23.11.2004. - RT I 2004, 84, 569

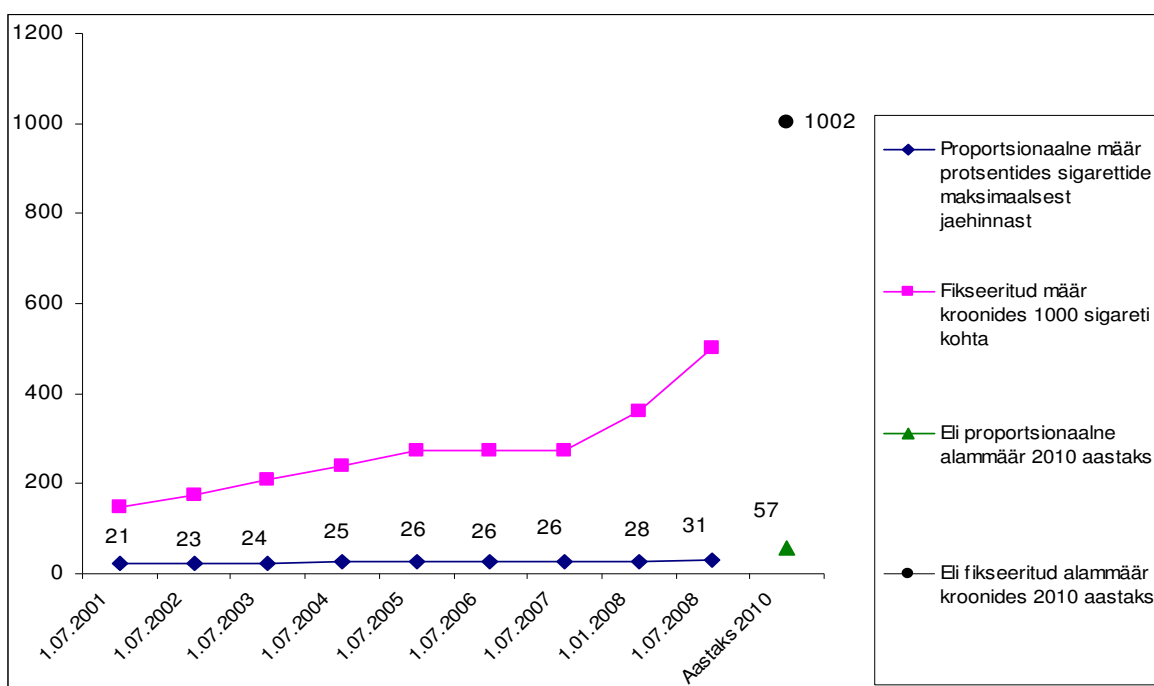
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=824863> 19.02.2007

⁸⁶ ATKASe muutmise seadus. § 7. 07.12.2005. - RTI 2005, 68, 527

<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=969354> 19.02.2008

aktsiisimäär oli 360 krooni ühe kilogrammi tubakatoote kohta. Alates 2008. aasta 1. juulist on sigarettide fikseeritud määr 500 krooni ja proportsionaalne määr 31% sigarettide maksimaalsest jaehinnast.⁸⁷ Suitsetamistubaka ja närimistubaka aktsiisimäär on 400 krooni ühe kilogrammi vastava tubakatoote kohta⁸⁸.

Juulist 2009 on suitsetamistubaka ja närimistubaka aktsiisimäär 455 krooni ühe kilogrammi kohta. Alates 2010. aasta 1. jaanuarist on suitsetamistubaka ja närimistubaka aktsiisimäär 501 krooni ühe kilogrammi vastava tubakatoote kohta.⁸⁹ Sigarettide aktsiisimäära muutustest 2001-2010 antakse ülevaade joonisel 1.

Joonis 1. Sigarettide aktsiisimäära muutus

Sigarettide hind tükitakse maksumärgile. Maksumärk on aktsiisikaubale või selle müügipakendile kinnitav erilistele turvalisusnõuetele vastav eritunnus, mis tõendab aktsiisi maksmist.⁹⁰ Sigarettide jaemüügil on keelatud rakendada võtteid, mille eesmärgipärane või võimalik tulem on sigarettide maksimaalse jaehinna ületamine⁹¹.

⁸⁷ ATKASe, keskkonnatasude ning teeseaduse muutmise seadus lg 27 14.06.2007. - RT I 2007, 45, 319 <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=12849034> 19.02.2008

⁸⁸ Samas, lg 28

⁸⁹ Sama

⁹⁰ ATKEAS § 11¹. 04.12.2002.-RT I 2003, 2, 17, RT I 2007, 45, 319.

⁹¹ Tubakaseadus § 22 lg 5. 04.05.2005.- RT I 2005, 29, 210, RT I 2007, 4, 19.

2.2 Laekumised riigieelarvesse

Tubakaaktsiisi tõstmisega suurenevad laekumised eelarvesse kui tarbimine püsib endisel tasemel, samas püütakse tubakatoodete tarbimist vähendada. Laekunud maksudest on võimalik korvata tarbimisest tekitatud kahjusid (1999. aastal kulus haigekassal suitsetajate ravimiseks 193 miljonit krooni)⁹². Tubakaaktsiisi laekumised Statistikaameti andmetel riigieelarvesse aastatel 2001-2007 on näidatud tabelis 2. Riigieelarve tuludest on tubakaaktsiis sellel ajavahemikul moodustanud keskmiselt 2%.

Tabel 2. Tubakaaktsiisi laekumised riigieelarvesse⁹³

Aasta	Maksutulu (tuhat krooni)
2001	564 296,2
2002	722 468,1
2003	785 525,2
2004	917 921,5
2005	1 235 544,4
2006	1 208 126,6
2007	1 529 187,2

Tubakaaktsiisimäärade tõus ei avalda suitsetajatele koheselt mõju, sest vanade maksumärkidega kaupa, mis on tarbimisse lubatud enne uue aktsiisimäära jõustumist, on lubatud müüa kolme kalendrikuu jooksul.⁹⁴

Tarbijatel võivad olla soetatud ka pikemaajalised varud, sest 2008. aasta sigarettide aktsiisimäära tõusu tõttu kallineb 21 kroonine sigaretipakk (2007 aasta levinum hind) 11 krooni võrra. Prognoositav on ligikaudu ühe aasta varude soetamine, mis tähendab, et tegelikult hakkavad sigarettide hinnad ja tubakaaktsiisi laekumine uute määrade tõttu suurenema alles umbes aasta pärast.⁹⁵

⁹² Terviseinfo. ee <http://www.terviseinfo.ee/web/?id=2000> 20.02.2008

⁹³ Statistikaamet: <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/Saveshow.asp> 03.03.2008

⁹⁴ ATKEAS § 28 lg 4¹. 04.12.2002.- RT I 2003, 2, 17, RT I 2007, 45, 319.

⁹⁵ Riigikogu. Seletuskiri alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisi seaduse ning teeseaduse muutmise seaduse eelnõu juurde. <http://www.riigikogu.ee/> 20.02.2008

2005. aastast oli sigarettide fikseeritud aktsiisimäär 275 krooni 1000 sigareti kohta ja proportsionaalne määr 26% sigarettide maksimaalsest jaehinnast. Järgmine aktsiisitõus toimus 2008. aasta 1.jaanuaril.⁹⁶ 2006. aasta 1. juulil muutus ainsana suitsetamistubaka ja närimistubaka aktsiisimäär.

Tubakaaktsiisi laekumine on aasta-aastalt suurenenud, erandiks on 2006 aasta, mil laekumine võrreldes 2005. aastaga riigieelarvesse vähenes, kuid 2007. aastal suurenesid aktsiisilaekumised võrreldes 2006. aastaga.

Eesti tubakaturul tegutseb üle 20 välismaise tootjafirma koos vahendajate ja hulgimüüjatega. Tubaka tarbimine on kasvanud viimastel aastatel noorte, eriti märgatavalt aga tütarlaste seas ning see kasvukõver ilmselt veel ei peatu. Ka meeste suitsetamine näitab tõusutendentsi.⁹⁷ Eestis suitsetab enam kui 355 000 üle 16-aastast inimest ja iga viies 14-18-aastane Eesti noor suitsetab igapäevaselt⁹⁸.

Tubakat ja tööstuslike tubakaasendajaid imporditakse Eestisse kõige enam Leedust, Saksamaalt ja Lätist. Venemaalt tubakatooteid ei impordita.⁹⁹

Statistikaameti andmeid arvestades on tubaka ja tööstuslike tubakaasendajate import järjest kasvanud ja eksport vähenenud. Vaadeldava perioodi alguseks võeti aasta 2001. Aastal 2004 liitus Eesti Euroopa Liiduga. Statistikaamet kasutab Intrastati (Euroopa Liidu riikide omavaheline kaubavahetuse andmete kogumise süsteem) ja Ekstrastati (kogutakse andmeid Euroopa Liidu riikide kaubavahetuse kohta mitteliikmesriikidega) süsteemi kaudu kogutud andmeid. Impordi-ekspordi vahet arvestades ei ole tubaka ja tööstuslike tubakaasendajate osakaal võrreldes tubakatoote aktsiisimäära tõusuga aastate lõikes vähenenud.

Tubakatoote ekspordist ja impordist (möödühik: tuhat krooni) aastatel 2001-2007 antakse ülevaade joonisel 2.

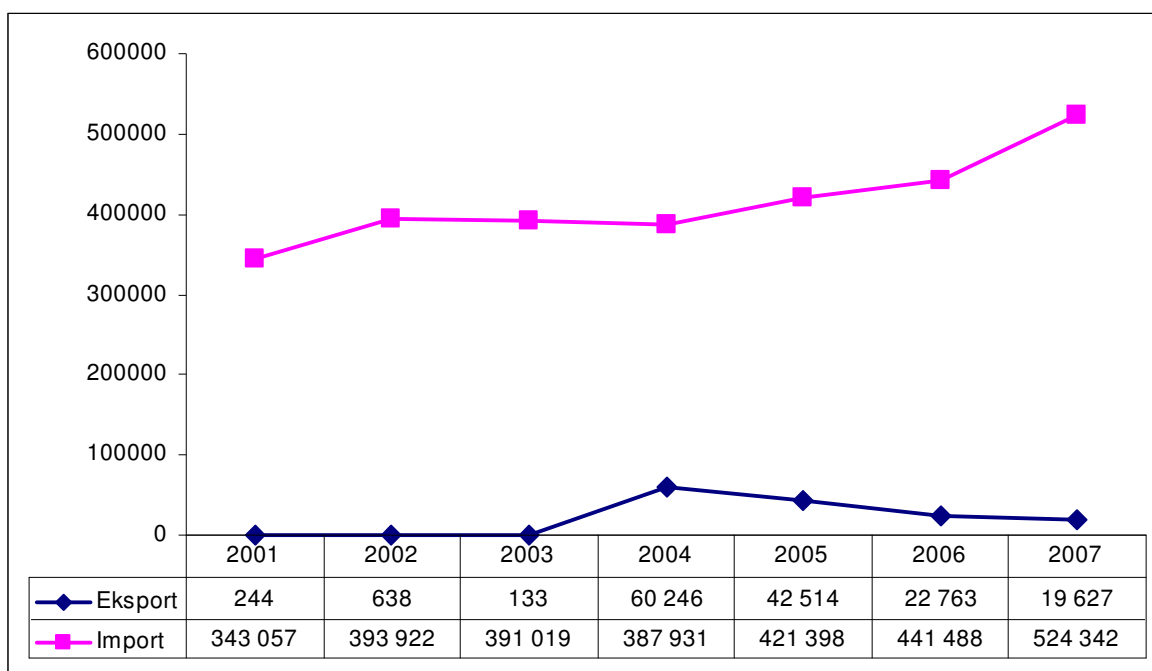
---

⁹⁶ ATKAS § 56 lg 1. 04.12.2002.-RT I 2003, 2, 17, RT I 2006, 29, 222.

⁹⁷ Sotsiaalministeerium. Rahva tervis. Suitsetamine ja alkohol. <http://www.sm.ee/est/pages/index.html> 11.02.2008

⁹⁸ Terviseinfo. ee <http://www.terviseinfo.ee/> 20.02.2008

⁹⁹ Statistikaamet. Kaupade väljavedu ja sissevedu 2005-2007. <http://www.stat.ee/> 21.02.2008

Joonis 2. Tubaka ja tööstuslike tubakaasendajate eksport-import (mõõtühik: tuhat krooni) 2001-2007

Alkoholi- ja tubakaaktsiisist laekuvale rahale ei ole seaduses kindlat kasutusotstarvet ette nähtud. Erandiks on vaid eraldi Eesti Kultuurkapitalile¹⁰⁰. Riigieelarvesse laekunud alkoholi- ja tubakaaktsiisist kantakse 3,5% üle Eesti Kultuurkapitalile, sealhulgas 0,5% Eesti Kultuurkapitali koosseisu kuuluvale kehakultuuri ja spordi sihtkapitalile¹⁰¹.

Kõrgemad maksud on üks tõhusamaid võimalusi tubakatoodete tarbimise vähendamiseks, kuid illegaalsete tubakatoodete tarbimine on üks teguritest, mis vähendab maksustamise efektiivsust ja ka maksutulude laekumisi riigieelarvesse.

2.3 Illegaalsete tubakatoodete osakaal turgudel

Tubakatoodete maksustamise mõju vähendavateks teguriteks võivad aga olla näiteks salasigaretide tarbimine ja tubakatoodete ostmine naaberriikidest, kus on odavamad hinnad.

¹⁰⁰ Huberg, M. Raud, I. 2006. Eesti maksuseadused koos rakendusaktidega. Tartu: OÜ Casus, 717.

¹⁰¹ ATKEAS § 29 lg 2. 04.12.2002.-RT I 2003, 2, 17, RT I 2007, 45, 319.

Eesti Konjunkturiinstituudi (edaspidi EKI) poolt tehtud uurimusest selgub, et kuna Lätis ja Venemaal on sigarettide hinnatase odavam kui Eestis, siis on need sigarettide hankimisel peamisteks sihtriikideks. Sigarettide illegaalne kaubandus on kõige enam levinud Kirde-Eestis.¹⁰²

Maksuameti andmetel avastati Eestis 2005. aastal 11,3 miljonit salasigaretit, 2006. aastal 6,7 miljonit ja 2007. aasta esimesel poolaastal 4,3 miljonit. Aastal 2006 tollikontrolli poolt liikuvate läbivalgustusseadmete abil avastatud salasigaretidest oli suurem osa (1 281 200) Vene maksumärkidega.¹⁰³ Võimalus Venemaalt salasigaretide toomiseks Eestisse võib väheneda, sest kasutusel on liikuvad läbivalgustusseadmed ning Maksu- ja Tolliameti ja Venemaa tolliteenistuse koostöös keskendutakse võitlusele tollialaste seaduserikkumiste vastu.¹⁰⁴

EKI 2007. aastal avaldatud ja 2006. aasta detsembris läbiviidud küsitlusele vastas 972 Eesti elanikku vanuses 18-74 eluaastat. Uurimuse andmetel aktiveerus sigarettide illegaalne kaubandus 1990ndate aastate lõpus. EKI on uurinud illegaalsete tubakatoodete tarbimist ja kaubandust elanike hinnangute alusel 1998. aastast.

EKI andmetel eelistab enamus suitsetajatest legaalseid sigarette. Ainult legaalseid sigarette ostis 2006. aastal 75% suitsetajatest. Suitsetajad märkisid legaalsete sigarettide eelistamise põhjuseks, et nad ei soovi salakaupa põhimõtteliselt osta. Legaalseid sigarette eelistati peamiselt seetõttu, et salasigaretide kvaliteeti peetakse kehvaks ning tervisele ohtlikuks, inimeste majanduslik olukord võimaldab osta seaduslikku kaupa ning ei soovita rikkuda seadust ja toetada allilma.¹⁰⁵

Elanike eksperthinnangute kohaselt on salasigaretide kõige levinumateks müügikohtadeks turud, käest-kätte müük tänavatel ning kauplemine müüja kodus. Piirkondlikult on elanikud salasigaretide müügikohtadega kõige enam kursis Kirde-Eestis. Illegaalsete sigarettide tarbimise peapõhjuseks on nende odavam hind. Legaalsete ja illegaalsete sigarettide omavaheline hinnavahe oli 2006. aastal 2,4-kordne. Aastal 2006 maksis

---

¹⁰² Eesti Konjunkturiinstituut. 2007. Illegaalsete tubakatoodete tarbimine ja kaubandus Eestis, 8-15. <http://www.ki.ee/publikatsioonid/21.02.2008>

¹⁰³ Maksu- ja Tolliameti aastaraamat 2006, <http://www.emta.ee/?id=621>. 22.02.2008

¹⁰⁴ Samas, lk 23

¹⁰⁵ Eesti Konjunkturiinstituut. 2007. Illegaalsete tubakatoodete tarbimine ja kaubandus Eestis (elanike hinnangu alusel), 5-6. <http://www.ki.ee/publikatsioonid/21.02.2008>

illegaalsete sigarettide pakk keskmiselt 8,9 krooni ja legaalsete sigarettide pakk 21,1 krooni. Illegaalsete sigarettide ostjad märkisid, et peamiselt on sigaretipakkidel olnud tegemist Venemaa maksumärgiga ja vähemal määral Läti maksumärgiga. Võrreldes 2005. aastaga oli 2006. aastal illegaalsete sigarettide suitsetajate osakaal vähenenud.¹⁰⁶ Sigarettide illegaalse kaubanduse mahust ning riigieelarvesse laekumata maksutulust ajavahemikul 2001-2006 antakse ülevaate tabelis 3.

Tabel 3. Sigarettide illegaalse kaubanduse maht ja arvestuslik maksutulukaotus¹⁰⁷

Näitaja	Ühik	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Illegaalse kaubanduse osakaal siseturul	%	28	22-25	22-25	22-25	25-30	20-25
Sigarettide illegaalse kaubanduse keskmine maht	mld sigaretti	0,68	0,64	0,64	0,56	0,67	0,53-0,70
Riigieelarvesse laekumata aktsiis	mln krooni	205	191	226	234	311	290

Tabelist on näha, et illegaalse kaubanduse maht püsis stabiilsena aastatel 2002–2004, aastal 2005 suurenes ning aastal 2006 aastal vähenes. Aastatel 2001-2006 on illegaalsete sigarettide kaubanduse osakaal siseturul olnud kõrgeim aastal 2001, mil kehtestati kahekomponendiline sigarettide aktsiisimäär ning aastal 2005. Aastal 2006 sigarettide aktsiisimäära ei muudetud, illegaalse kaubanduse osakaal langes.

Elanike hinnangul vajab sigarettide illegaalse kaubanduse piiramine suuremat riigipoolset survet, seda eelkõige illegaalsete sigarettide vahendajatele ja müüjatele määratavate karistuste karmistamise näol ning läbi intensiivsema kontrolli. Samas peetakse väga oluliseks preventiivseks meetmeks üldse suitsetamisest loobumise propageerimist. Seda, et sigarettide illegaalse kaubanduse vähendamiseks ei peaks üldse mitte midagi ette võtma, arvas 2% vastanutest (19,44 vastajat). Erinevate piirangute vajadust märkisid regionaalselt kõige vähem Kirde-Eesti elanikud.¹⁰⁸

¹⁰⁶ Samas, lk 9-20

¹⁰⁷ Samas, lk 12

¹⁰⁸ Samas, lk 16-20

Töö autori arvates on Kirde-Eesti elanike arvamusel erinevate piirangute vajalikkuse vähesel märkimisel seos sellega, et sealsete elanike hulgas on illegaalsete sigarettide tarbimine enim levinud. Järelikult on Kirde-Eestis vaja kontrollimisele suuremat tähelepanu pöörata, ka jääb lähedale Vene piir. Aastal 2006 avastatud salasigaretidest oli suurem osa Venemaa maksumärkidega., samuti märkisid illegaalsete sigarettide ostjad, et enamik nende ostetud sigarettidest olid Venemaa maksumärkidega.

Illegaalse kaubanduse turuosa vähendamisega võiks sigarettide hinnatõusu mõju tarbimisele vähendavat mõju avaldada, seda eriti inimestele, kes peavad legaalseid sigarette kalliks. Kui tarbimine ei peaks illegaalsete sigarettide turu kahanemisel siiski vähenema, suureneb maksutulu.

Maailmapanga väitel on hinnatõus kõige tõhusam ja tasuvam tubakatoodete tarbimist tõkestav abinõu, eriti noorte ja madalama sissetulekuga inimeste seas, kes on sunnitud hinnamuutustele reageerima. Tubakatoodete hind mõjutab nii suitsetamise alustamist kui ka mahajätmist.¹⁰⁹ Järgnevalt uuritakse, millist mõju võiks suitsetajatele avaldada sigarettide aktsiisimäära tõus.

2.4 Sigarettide aktsiisimäära tõusu võimalik mõju tarbimisele

Aktsiisidega piiratakse tervisele või keskkonnale ohtlike kaupade tarbimist, kuid ühegi aktsiisi puhul ei saa väita, et tal fiskaalne element täielikult puuduks. Aktsiisi kogumist võib põhjendada ka näiteks koguda täiendavat raha maksustavate kaupade tarvitamisest tingitud kulutuste katteks. Aktsiisiojektide valikul on siiski oluline tähendus nii võimaliku maksutulu suurusel kui ka maksutulu administreerimise keerukusel.¹¹⁰ Aktsiis jääb tarbijale varjatumaks kui käibemaks, sest müüja ei näita arvetel kauba hinnas sisalduvat aktsiisi.¹¹¹

---

¹⁰⁹ Aruanded. HELP-Elagem tubakata! Tubakatoodete maksustamine Euroopa Liidus. <http://et.help-eu.com/pages/dos-dossier-2-4-13-reports.html> 03.05.2008

¹¹⁰ Lehis, L. 2004. Maksuõigus. Tallinn: Juura, 430-431.

¹¹¹ Samas, lk 429

Aastal 2008 tõsteti sigarettide aktsiisi 1. jaanuaril, järgmine tõus ootab ees 1. juulil. Kaubanduses hinnatõus koheselt ei kajastunud, sest vanade maksumärkidega tooteid on lubatud müüa. Sigarettide hind on kauplustes 15-32 krooni pakk. Seda 3. mai seisuga.

Eesti elanikkonnast suitsetas 2006. aastal 30%¹¹². Statistikaameti andmetel oli 2006. aasta rahvaarv 1 344 684 inimest¹¹³. Suitsetajate arvuks saadakse 403 405 inimest¹¹⁴. Hariduse järgi on suitsetajaid kõige vähem kõrgharidusega elanike hulgas, regionaalselt on suitsetajaid enim Kirde-Eesti ning Põhja-Eesti inimeste seas¹¹⁵.

Töö autori poolt viidi läbi küsitlus selgitamaks tubakaaktsiisi tõusu võimalikku mõju tarbijatele. Küsitleti 93 sigarettide suitsetajat (45 meest ja 48 naist). Autori poolt läbiviidud uuring põhineb 20-70-aastaste inimeste hinnangutel. Küsitlus viidi läbi ajavahemikul november-detsember 2007.

Uuriti, millise hinnaga sigarette suitsetatakse, vastajate sissetulekute suurust, suitsetamisharjumusi ning teadlikkust 2008. aastal eelseisvatest tubakaaktsiisimäärade tõusudest. Vastajatel paluti hinnata autori poolt koostatud tabeli alusel võimalikke kulutusi sigarettidele ning vastata, kas kulutatud summad ajendaksid sigarettide tarbimist vähendama või suitsetamisest loobuma. Küsiti, kas aktsiisimäära tõus 10 krooni sigaretipakilt mõjutaks tarbimist vähendama või suitsetamisest loobuma.

Vastajatel paluti avaldada arvamust, kas hinnatõusuga on üldse võimalik sigarettide tarbimist reguleerida ning kui suur peaks olema hinnatõus, et nad hakkaksid suitsetamist vähendama või mõtleksid loobumisele. Uuriti ka seda, kuidas võiks suitsetajaid mõjutada muude vältimatute kulude kasv.

Küsitletutest 91% oli teadlik eelseisvast hinnatõusust. Vastajatest 71% ostis sigarette hinnaga 18-21 krooni pakk, 20% 15-17 krooni pakk ning 9% 27-33 krooni pakk. Küsitlusele vastanutest 60% olid 31-40 aastased, 21% 41-50 aastased, 14% 20-30-aastased,

---

¹¹² Konjunkturiinstituut. 2007. Illegaalsete tubakatoodete tarbimine ja kaubandus Eestis (elanike hinnangu alusel). <http://www.ki.ee/publikatsioonid/21.02.2008>

¹¹³ Statistikaamet. <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/Saveshow.asp> 03.03.2008

¹¹⁴ Autori arvutused

¹¹⁵ Konjunkturiinstituut. 2007. Illegaalsete tubakatoodete tarbimine ja kaubandus Eestis (elanike hinnangu alusel). <http://www.ki.ee/publikatsioonid/03.03.2008>

3% 51-60 aastased ning 2% 61-70 aastased. Kuus teenis 8-10 tuhat krooni 51%, üle 10 tuhande 39%, 6-8 tuhat krooni 7% ning alla 6 tuhande krooni teenis 3% vastanutest.

Igapäevaselt suitsetas 83% ning 79% suitsetas keskmiselt 20 sigaretti päevas. Kuni 5 aastat oli suitsetanud 16%, kuni 10 aastat 25%, kuni 15 aastat 24% kuni 20 aastat 20% ja üle 20 aastat 16% vastanutest. Selgus, et 72% 30-50-aastastest vastajatest on suitsetanud 10-20 aastat.

Töö autori poolt koostati tabel, mis näitas võimalikke kulutusi kuus, aastas ja 5 aastaga. Sigaretipaki hinnaks valiti 18 krooni.

Tabel 3. Võimalikud kulutused sigarettidele

Hind 18 krooni pakk	Kulutused kuus (30 päeva)	Kulutused aastas	Kulutused 5 aastaga
10 pakki kuus	180 krooni	2160	10 800
20 pakki kuus	360 krooni	4320	21 600
30 pakki kuus	540 krooni	6480	32 400

Suitsetajatest 39% vastas, et kulutused ajendaksid neid sigarettide tarbimist vähendama ning 31% mõtleks loobumisele.

Hinnatõus ligikaudu 10 krooni sigaretipakilt mõjutaks sigarettide tarbimist vähendama 33 inimest ehk 36% vastajatest, suitsetamist ei vähendaks 60 vastajat ehk 64%. Loobumisele mõtleks 21 vastajat ehk 27%. Ülejäänud vastajaid 10 kroonine hinnatõus sigarettidest loobuma ei ajendaks.

Sissetulekute kahanemise korral ei vähendaks sigarettide tarbimist 33%, vastanutest 38% arvas, et nad ostaksid odavamaid sigarette ning 29% vastas, et nad vähendaksid sigarettide tarbimist.

Töö autori hinnangul mõjutaks sigarettide hinna kallinemine naisi veidi enam kui mehi, 48 naisest 19 ehk 40% mõtleks sigarettide tarbimist vähendada ning loobumisele mõtleks 13 naist ehk 27%. Sigarettide hinnatõus mõjutaks tarbimist vähendama 14 meest ehk 31%, loobumisele mõtleks 8 meest ehk 17% meesvastajatest. Küsitlusest selgus, et naiste

sissetulek oli väiksem kui meeste oma. Enamik naisi teenis kuus 8-10 tuhat krooni, meeste seas oli kuus üle 10 tuhande krooni teenijaid rohkem. Vastajad avaldasid arvamust sigarettide aktsiisimäära tõusu mõjust ning kui suur hinnatõus mõjutaks neid tarbimist vähendama või suitsetamisest loobuma. Tulemusi ei tooda välja protsentides, sest kõik küsimustiku täitjad oma arvamust ei kirjutanud.

Kümme vastajat arvas, et 10 krooni on piisavalt suur hinnatõus loobumisele mõtlemiseks. Kui sigaretipakk maksaks 40-50 krooni mõtleks loobumisele 18 suitsetajat ning 4 vähendaks tarbimist. Viiel juhul arvati, et kui sigaretipaki hind oleks 100 krooni, siis võiks see avaldada suitsetajatele märkimisväärset mõju. Kahe vastaja arvates on sigarettide hinnad juba praegu liiga kõrged, sest pensionid on Eesti Vabariigis madalad. Need kaks vastajat olid vanuses 60-70 aastat.

Oldi ka arvamusel, et riiklike hindade järsu tõusu korral suureneb salasigarettide osakaal turul ning see võib suurendada suitsetajate hulgas kopsuvähi riski, sest salasigaretid on odavamad kuid kehva kvaliteediga. Üheksa vastajat arvas, et hinnatõusuga ei ole mingil juhul võimalik sigarettide tarbimist piirata, sest pikaajaline suitsetaja ei jäta hinnatõusu pärast suitsetamist, vaid otsib alternatiive.

Terviseprobleemid mõjutaksid mitmeid vastajaid suitsetamisest loobuma. Arvati, et tubakaaktsiisi tõusuga oleks võimalik piirata sigarettide tarbimist noorte hulgas kellel puudub pidev sissetulek. Tarbimise vähendamiseks tuleks teha ennetustööd, et ei tekiks uusi suitsetajaid, sest aastaid sigarette tarvitanud inimest on raske väliste teguritega mõjutada.¹¹⁶

Töö autori poolt läbiviidud küsitluse tulemusena selgus, et aktsiisimäära tõus 10 krooni sigaretipakilt ei mõjuta enamikku sigarettide tarbijatest kes teenivad 8-10 tuhat krooni kuus ja üle selle suitsetamisest loobuma ega suitsetamist vähendama. Üldiselt võiks sigarettide aktsiisimäära tõus naistele veidi enam tarbimist vähendavat mõju avaldada kui meestele. Suurema sissetulekuga inimestele on sigarettide tarbimist reguleeriv mõju veelgi väiksem. Suitsetajaid, kes on sigarette tarbinud 10-20 aastat, on hinnatõusuga raske mõjutada. Töö

---

¹¹⁶ Töö autori poolt läbi viidud küsitlus teemal „Tubakaaktsiisi võimalik mõju tarbijatele“, november-detsember 2007.

autori poolt küsitletute arvates peaks sigaretipakk maksma vähemalt 40-50 krooni, alles siis hakkaksid nad mõtlema, kas vähendada tarbimist.

Aastatel 2001-2002 läbiviidud õpilaste tervisekäitumise uuringu andmetel oli neid, kes vähemalt üks kord nädalas suitsetasid 13-aastaste hulgas keskmiselt 10,3% (poistest 12,8% ja tüdrukutest 8%). Eesti 15-aastastest noortest suitsetas vähemalt üks kord nädalas 24,2% (30,4% noormeestest ja 18,2% neidudest).¹¹⁷

Töö autori poolt läbiviidud küsitlusest selgus, et pikaajaliste suitsetajate puhul tubakaaktsiisil regulatiivne mõju puudub ning samuti oli vastajate arvamus, et tuleks keskenduda ennetustööle, et tekiks vähem uusi suitsetajaid. Käesolevas töös selgus, et sigarettide aktsiisimäära tõus ei mõjuta tarbijaid. Tarbimist vähendava mõju puudumisel ei kahane riigi maksutulud tubakaaktsiisi laekumistest. Laekunud aktsiisimaksust võiks teatud protsenti kasutada suitsetamisvastasele ennetustööle noorte hulgas. Soodustada võiks noorte tasuta huvitegevust.

---

¹¹⁷ Sotsiaalministeerium. Rahva tervis. Südamestrateegia. Südame- ja veresoonehaiguste ennetamise riiklik strateegia 2005-2020. <http://www.sm.ee/> 08.03.2008

KOKKUVÕTE

Liitudes Euroopa Liiduga võttis Eesti endale kohustuse viia tubakaaktsiisimäärad kooskõlla Euroopa Liidu alammääradega, seetõttu ootabki sigarettide suitsetajaid ees suur hinnatõus. Aastaks 2010 peab aktsiis levinuma hinnaga sigaretipakilt olema vähemalt 20 krooni. Hindade ühtlustamine on vajalik selleks, et tubakatoodete maksustamisel oleks Euroopa Liidu liikmesriikides ühesugune mõju.

Töö eesmärgiks oli uurida, kuidas tubakaaktsiisimäärade tõus võiks mõjutada sigarettide tarbimist, sest tubakaaktsiisi mõtte riigieelarvesse tulu saamise kõrval on suitsetamisest tingitud negatiivsete ilmingute vähendamine.

Töö hüpotees oli: tubakaaktsiisi tõus mõjutab sigarettide tarbijaid suitsetamisest loobuma või tarbimist vähendama.

Eesmärgi täitmiseks viidi läbi küsitlus suitsetajate hulgas. Töö hüpoteesi ei tõestatud. Küsitluse tulemusena jõuti järeldusele, et tubakaaktsiisi tõstmisega on aastaid sigarette tarbinuid raske mõjutada. Mida suuremad on suitsetajate sissetulekud, seda vähem mõjutab neid aktsiisimäärade tõus, 8-10 tuhat krooni kuus teenivaid inimesi sigarettide hinnatõus 10 krooni pakilt ei mõjuta. Naisi mõjutaks sigarettide kallinemine rohkem kui mehi.

Suitsetajate arvamus oli, et aktsiisitõusu tulemusena peaks sigarettide pakk maksma vähemalt 40-50 krooni, et nad suitsetamist piiraksid. Samuti märgiti, et sigarettide tarbimisest ei ole lihtne loobuda, sest suitsetamine põhjustab sõltuvust. Loobuma mõjutaksid pigem tervislikud põhjused. Sissetulekute vähenemine ja muude vältimatute kulude kasv ei mõjutaks samuti 10-20 aastat sigarette tarbinud inimesi. Sigarettide aktsiisimäära tõusul on suurem fiskaalne mõju ja väiksem regulatiivne mõju.

Eestis on tubakatoodetest enamlevinud sigarettide suitsetamine. Aktsiisimäärade tõstmine võib aidata kaasa sigarettide tarbimise vähendamisele, kuid aktsiisimäärade tõusu mõju võivad vähendada salakaubana sissetoodavad sigaretid ning sigarettide ostmine odavamate hindadega naaberriikidest. Illegaalsete sigarettide osakaal turul on aastatel 2001-2006

olnud põhiliselt 22-25%. Illegaalsete sigarettide hind oli vähem kui pool 2006. aasta levinuma sigaretimargi paki hinnast (21 krooni).

Töö autori arvates võib huvi salasigaretide vastu hinnatõusu korral endiseks jääda või isegi suurenedagi. Enam tuleks tähelepanu pöörata Kirde-Eestile, sest just seal on salasigaretide tarbimine enim levinud, ka olid sealsed elanikud salasigaretide müügikohtadega kõige enam kursis. Tubaka ja tööstuslike tubakatoodete ekspordi-impordi analüüsist selgus, et alates Eesti liitumisest Euroopa Liiduga on eksport Eestis järjest vähenenud ning import suurenenud.

Sotsiaalministeeriumi andmetel on tubakatoodete tarbimine ning suitsetajate arv kasvanud. Probleemiks on alla 18- aastaste suitsetajate, eriti noorte tütarlaste osakaalu kasv. Töö autori ja küsitlusele vastanute arvates tuleks suuremat tähelepanu pöörata suitsetamisvastasele ennetustegevusele noorte hulgas.

Alkoholi- ja tubakaaktsiisist laekuvatele summadele ei ole seaduses kindlat otstarvet ette nähtud, erandiks on 3,5% laekumistest, mis kantakse Eesti Kultuurkapitalile. Teatud osa aktsiisilaekumistest võiks suunata suitsetamisvastasele ennetustegevusele ning noorte tasuta huvitegevuse soodustamisele.

SUMMARY

The present thesis consists of 39 pages, the main part being 36 pages. The thesis includes three tables and two figures. Appendix includes the questionnaire compiled by the author for cigarette consumers. The thesis has made use of 30 resources, including books, legal acts of the Estonian Republic, research works and internet resources.

The aim of the thesis was to study tobacco excise as a tax that regulates consuming and how the rising of excise rates could influence the consuming of cigarettes as the most common tobacco product in Estonia. The hypothesis was that the rise of the excise rate will force the cigarette consumers to quit smoking or to reduce consuming.

Empirical research method was used in the thesis, 93 cigarette consumers were questioned. Previous researches and statistical data were compared and conclusions were formulated. The first part of the thesis gives a general survey of tobacco excise, the second part studies the influence of the rise of the excise rate.

Joining the European Union Estonia assumed a duty to harmonize the rates of tobacco excise with the minimum rates of the European Union, thus a great rise of prices awaits cigarette consumers. By the year 2010 the excise from a pack of cigarettes with a common price should be at least 20 kroons. Levelling of prices is necessary for having the common impact of excising tobacco products in all the member states.

The conclusion was reached in the thesis that the rise of tobacco excise rate will not force consumers to quit or reduce smoking. People who have been smoking for years are hard to influence with the rise in tax rates. The decrease of incomes and increase of inevitable expenses does not influence smokers. The rise of cigarette prices influences women more than men. According to smokers, a pack of cigarettes should cost 40-50 kroons before they start thinking about reducing smoking. Most of the smokers prefer legal cigarettes. As the rise of cigarette excise rates has little influence on consumers, the income from tobacco excise to the state budget should increase. Attention should be paid to illegal cigarettes and proactive campaigns among young people.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Kirjandus

1. Autori poolt läbiviidud küsitlus teemal sigarettide aktsiisimäära tõusu võimalik mõju, november- detsember 2008.
2. Cnossen, S. 2005. Theory and Practice of Excise Taxation. Oxford University Press.
3. Ehin, A. 1938. Maksundus ja majandus 2. osa. Tallinn: Konjunkturiinstituut.
4. Eisenberg, A. 1935. Aktsiisimaksu seadus ja määrus ühes motiividega. Tallinn: Autori kirjastus.
5. Huberg, M. Uusorg, M. 2007. Eesti maksuseadused koos rakendusaktidega. Tartu: OÜ Casus.
6. Krišjanis, A. Pallo, S. Nõulik, A. 2002. Tubakaraamat. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus.
7. Lehis, L. 2004. Maksuõigus. Tallinn: Juura.
8. Tammert, P. 2005. Maksundus. Tallinn: OÜ Aimwell.

Õigusaktid

1. Alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisi seaduse muutmise seadus. 07.12.2005. - RT I 2005, 68, 527.
2. Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus. 04.12.2002. – RT I 2003, 2, 17, RT I 2007, 45, 319.
3. Alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisi seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus RT I 2004, 84, 569.
4. Alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisi seaduse, keskkonnatasude seaduse ning teeseaduse muutmise seadus. 14.06.2007 RT I 2007, 45, 319.
5. Alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisi seaduse ning vedelkütuse erimärgistamise seaduse muutmise seadus. 17.12.2003. - RT I 2003, 90, 602.
6. Pakendiaktsiisi seadus. 19.12.2006. – RT I 197, 5/6, 31, RT I 2005, 37, 288.

7. Riigikogu. Seletuskiri alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisi seaduse ning teeseaduse muutmise seaduse eelnõu juurde.
http://www.riigikogu.ee/?page=pub_ooc_file&op=emsplain&content_type=text/html&file_id=95891 20.02.2008
8. Tubakaaktsiisi seaduse ja selle muutmisega seotud õigusaktide muutmise seadus. 01.07.2001. - RT I 2001, 43, 242.
9. Tubakaaktsiisi seaduse muutmise seadus. 24.10.2001. - RT I 2001, 87, 528.
10. Tubakaseadus. 04.05.2005.- RT I 2005, 29, 210, RT I 2007, 4, 19.

Internetiallikad

1. Aruanded. HELP-Elagem tubakata! Tubakatoodete maksustamine Euroopa Liidus.
<http://et.help-eu.som/pages/dos-dossier-2-4-13-reports.html> 04.05.2008
2. Eesti Konjunktuuriinstituut. 2007. Illegaalsete tubakatoodete tarbimine ja kaubandus Eestis. Tallinn <http://www.ki.ee/publikatsioonid/> 21.02.2008
3. Maksu- ja Tolliameti aastaraamat 2006, <http://www.emta.ee/?id=621> 22.02.2008
4. Maksu ja tolliamet. EL maade piirangud Eestist saabuvatele reisijatele tubakatoodete sisseveol. <http://www.emta.ee/?id=3140> 11.02.2008
5. Rahandusministeerium. Aktsiisid. <http://www.fin.ee/?id=276> 10.02.2008
6. Rahandusministeerium. 2006. aasta riigieelarve tulud/kulud.
<http://www.fin.ee/?id=14567> 13.02.2008
7. Rahandusministeerium. 2007. aasta riigieelarve tulud/kulud.
<http://www.fin.ww/?id=16117> 14.02.2008
8. Rahandusministeerium. Maksundus. Tubakaaktsiis. Tubakatoodete aktsiisimäärad alates 1995. aastast <http://www.fin.ee/?id=2020> 15.02.2008
9. Sotsiaalministeerium. Rahva tervis. Suitsetamine ja alkohol.
<http://www.sm.ee/est/pages/index.html> 11.02.2008
10. Sotsiaalministeerium. Rahva tervis. Südamestrateegia. Südame- ja veresoonkonnahaiguste ennetamise riiklik strateegia 2005-2020.
<http://www.sm.ee/pages/index.html> 08.03.2008
11. Statistikaamet. <http://www.stat.ee/> 03.03.2007
12. Terviseinfo. ee <http://www.terviseinfo.ee/web/?id=2000> 20.02.2008

LISA 1. TÖÖ AUTORI POOLT KOOSTATUD KÜSIMUSTIK

Küsimustik on koostatud selgitamaks sigarettide aktsiisimäära tõusu võimalikku mõju tarbijatele. Küsimustiku tulemusi kasutatakse Sisekaitseakadeemia maksunduse- ja tolli eriala lõputöö kirjutamisel. Tubakaaktsiisi mõte riigieelarvesse tulu saamise kõrval on tarbimise reguleerimine. Aktsiisi tarbijatele arvetel eraldi ei tooda. Aktsiisimäärade tõstmisel kallineb ka sigaretipaki hind. Küsimustik on anonüümne. Palun märkige Teile sobiv vastus ristiga. Tänan!

1. Kas olete teadlik, et 2008. aastal tõuseb tubakaaktsiis?

Jah .....

Ei .....

2. Millise hinnaga sigarette suitsetate? .....

3. Mitu sigaretti suitsetate keskmiselt päevas? .....

4. Olete:

Mees .....

Naine .....

5. Vanus

20-29 .....

31-40 .....

41-50 .....

51-60 .....

61-70 .....

6. Teie sissetulek kuus (krooni)

4000-6000 .....

6001-8000 .....

8001-10 000 .....

üle 10 000 .....

7. Olete tarvitanud sigarette

kuni 5 aastat .....

kuni 10 aastat .....

kuni 15 aastat .....

kuni 20 aastat .....

üle 20 aastata .....

8. Suitsetate igapäevaselt

jah .....

ei .....

9. Järgnev tabel näitab võimalikke kulutusi sigarettidele kuus, aastas ja 5 aasta jooksul.

Sigaretipaki hinnaks on valitud 18 krooni.

Hind 18 krooni pakk	Kulutused kuus (30 päeva)	Kulutused aastas	Kulutused 5 aastaga
10 pakki kuus	180 krooni	2160 krooni	10 800 krooni
20 pakki kuus	360 krooni	4320 krooni	21 600 krooni
30 pakki kuus	540 krooni	6480 krooni	32 400 krooni

Kui vaatate tabelit ja hindate oma kulutusi sigarettidele, siis kas sigarettidele kuluvad summad võiksid ajendada Teid

a) sigarettide tarbimist vähendama

jah .....

ei .....

b) loobuma sigarettide tarbimisest

jah .....

ei .....

10. Aastal 2008 tõuseb tubakaaktsiis. Kas *ca* 10 kroonine hinnatõus sigaretipakilt mõjutab Teid

a) tarbimist vähendama

jah .....

ei .....

b) loobuma sigarettide tarbimisest

jah .....

ei .....

11. Kas sissetulekute vähenemine mõjutaks Teid sigarettide tarbimist vähendama

jah .....

ei .....

ostaksin odavamaid sigarette .....

12. Kas Teie arvates on hinnatõusuga üldse võimalik sigarettide tarbimist reguleerida? Kui suur peaks olema hinnatõus sigaretipakilt, et hakkaksite suitsetamist vähendama või mõtleksite üldse suitsetamisest loobuda?

.....
.....
.....
.....
.....

13. Kas vähendaksite sigarettide tarbimist kui kasvaksid muud kulutused, mida Teil ei ole võimalik vältida?

jah .....

ei .....